

СУЧАСНІ ІМПЕРАТИВИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ: ФОРМИ І СТРУКТУРА

CURRENT IMPERATIVES OF GLOBALIZATION OF THE LABOR MARKET: FORMS AND STRUCTURE

Конохов С.В.

PhD, докторант кафедри Міжнародного обліку та аудиту,
Державний вищий навчальний заклад
«Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

Konokhov Serhiy

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Синергетична дія глобальних імперативів спричиняє перетворення світового ринку праці на відкрити конкурентну систему глобального типу, кількісні і якісні параметри якої детермінуються, з одного боку, комплексною дією механізмів об'єктивних економічних законів вартості, капіталістичного народонаселення, попиту і пропонування робочої сили, концентрації виробництва, конкуренції; а з другого – пецифікою розширеного відтворення трудових ресурсів у рамках національних економік та на інтернаціональному рівні. Одноразом під впливом імперативів поетапно формуються архітектура і постіндустріальний ландшафт глобального ринку праці зі своїми специфічними культурою й інститутами, уніфікованими критеріями щодо освітньо-кваліфікаційних характеристик робочої сили та організації робочих місць, диверсифікацією чинних видів і форм зайнятості, високою гнучкістю та випереджальною динамікою професійно-просторової мобільності сукупної робочої сили. Розбудова глобального формату функціонування ринку праці є результатом тісної конвергенції культурних традицій, моральних цінностей різних народів і націй, психологічних і соціо-культурних характеристик, ставлення до праці й освіти, ступеня самодисципліни і відповідальності, котрі «вбудовуючись» у глобальні інститути, набувають якісно нових рис.

Ключові слова: зайнятість, ринок праці, робоча сила, глобалізація, глобальний ринок праці, праця.

The development of the world labor market at the current stage of world economic progress is characterized by the systemic influence on its structural dynamics of a number of global imperatives, which manifests itself at the levels of demographic, transnational, scientific and technical, regional integration, and institutional and regulatory factors. Their synergistic effect leads to the transformation of the world labor market into an open competitive system of a global type, the quantitative and qualitative parameters of which are determined, on the one hand, by the complex action of the mechanisms of the objective economic laws of value, the capitalist population, demand and supply of labor, concentration of production, competition; and from the second – the specifics of the expanded reproduction of labor resources within the framework of national economies and at the international level. The purpose of the article is to characterize the structure-forming imperatives of globalization of the labor market. The modern economic nature of the structure-forming imperatives of the globalization of the labor market actualizes an important methodological issue regarding the comprehensive renewal of the theoretical foundations of its research at the level of the operation of economic laws and the influence of emergent factors. global economic transformations and the deep organic connection of the labor market with structural changes in the international economic system and all forms of international economic relations. The development of the global format of the functioning of the labor market is the result of the convergence of cultural traditions, moral values of different peoples and nations, their psychological and socio-cultural characteristics, attitudes to work and learning, the degree of self-education, discipline and responsibility, which, "integrating" into global institutions, acquire qualitatively new features. So, we can conclude that together they ensure the effective functioning of operational and functional business models of international companies and firms and are a powerful driver of modernization of the institutional, organizational, economic and technological basis of the world economy on the platform of global business networks.

Keywords: employment, labor market, labor force, globalization, global labor market, labor.

Постановка проблеми. У глобальній моделі міжнародного поділу праці, яка формується у першій чверті ХХІ ст., з усією очевидністю викристалізовується фундаментальний вплив світогосподарських трансформацій не тільки на сформовану міжнародну систему соціально-трудових відносин, але й кількісні і структурні параметри світового ринку праці. На нашу думку, у системі зазначених трансформаційних змін чітко виокремлюються на сьогодні п'ять груп структуроформуючих імперативів глобалізації ринку праці, кожна з яких характеризується іманентними їй за природою визначальними рисами, механізмами дії, векторною спрямованістю і каналами впливу на масштаби і структурні виміри світового ринку праці. Це – демографічні, транснаціональні, науково-технологічні, регіонально-інтеграційні та інституційно-регуляторні чинники, котрі у своїй сукупності забезпечують безперервність процесу інтенсивного відтворення сукупної робочої сили, розподілу національного доходу держав та використання праці у глобальному суспільному відтворенні на основі вирішення проблем продуктивної зайнятості і соціального захисту працівників, оплати праці і формування прибутків підприємств, технологізації трудових процесів і гуманізації праці, а також всебічного розвитку креативності і трудової відповідальності працівників, систем функціонального і соціального партнерства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даній проблематиці присвячено праці багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, як то Лукяненко Д., Столярчук Я., Поручник А., Мочерний С., Юм Дж., Сміт А., Рікардо Д., Мальтус Т., Маркс К., Енгельс Ф.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте поза їх увагою залишилися тенденції і векторні мегатренди розвитку національних ринків праці, а також його форми та структура

Постановка завдання. Метою статті є охарактеризувати структуроформуючі імперативи глобалізації ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Характеризуючи демографічну групу структуроформуючих імперативів глобалізації ринку праці, слід насамперед відзначити, що вони відбивають у своїй сукупності як кількісні, так і якісні індикатори його функціонування. Йдеться насамперед про процеси природного відтворення робочої сили, котрі характеризують співвідношення її працездатних контингентів та контингентів, котрі припиняють свою трудову діяльність за віком, інвалідністю чи смертю. У результаті формуються показники кількісного приросту чи зменшення кількості робочої сили, котрі власне й визначають як особливості відтворення населення у просторі і часі, так і головні структурні параметри функціонування світового ринку праці, особливості його територіальної

сегментації, а також специфіку міжнародної спеціалізації окремих країн і регіонів у глобальній моделі міжнародного поділу праці.

Що ж стосується якісних демографічних показників ринку праці, які справляють потужний вплив на процеси його глобалізації, то їх групу репрезентують індикатори оцінки рівня соціально-трудової діяльності робочої сили. Це насамперед її вікова, статева, освітньо-кваліфікаційна структура, а також професійна і територіальна мобільність трудових ресурсів. Динаміка зазначених показників в обов'язковому порядку враховуються при розробленні національними урядами політики зайнятості і регулювання соціально-трудових відносин, політики у сфері науки, спеціальної професійної і вищої освіти, соціального і пенсійного захисту, макроекономічного регулювання тощо з відповідним плануванням розміру державних та приватних асигнувань на реалізацію усіх зазначених цілей. Наголосимо також, що демографічні імперативи глобалізації ринку праці у своїй сукупності відбивають дію економічного закону капіталістичного народонаселення, який виражає внутрішню необхідність, сталі і суттєві зв'язки між нагромадженням капіталу, з одного боку, та зростанням резервної армії найманої робочої сили, порівняно з середніми потребами капіталу, з другого. Так, в останні десятиліття у групі держав-лідерів стрімко наростають демографічні асиметрії, пов'язані як з прискоренням процесів старіння націй, так і зростаючим загальним і структурним дефіцитом робочої сили.

Варто додати, що ключові причини наростання глобальних депопуляційних процесів вже понад вісімдесят років активно дискутуються у різного роду демографічних теоріях. Зокрема, перші наукові праці з даної проблематики сягають своїм корінням ще 1940-х років та знаходять свого найглибшого теоретичного обґрунтування у розробленій американськими демографами Принстонського Центру демографічних досліджень (Ноутстайном Ф., Девісом К., Кірком Д., Коулом Е. та іншими ученими [1–3]) теорії демографічної революції (демографічного переходу). У фокусі досліджень зазначених учених перебували не стільки тренди стрімкого зниження народжуваності та наростання депопуляційних тенденцій у довоєнній Європі, скільки проблеми випереджальної народжуваності у країнах, що розвиваються.

Вже у 1960-х – 1970-х роках спостерігається певна «концептуальна дисперсія» теорії демографічної революції з виокремленням у її рамках таких методологічних напрямів як: епідеміологічний перехід [4], епідеміологічна революція, міграційний перехід [7], контрацептивна революція, санітарний перехід, другий [5] і третій [6] демографічні переходи тощо. Усі вони суттєво розширили методологічне поле дослідження світових депопуляційних процесів, вийшовши

далеко за рамки власне проблематики народжуваності та відкривши шлях до розуміння як економічної природи і передумов демографічних процесів, так і їх соціально-економічних наслідків, у тому числі для світового ринку праці та зайнятості. Як наголошує Зелінський В.: «Істинна міграція, безсумнівно, засвідчує глибокі трансформаційні зрушення як просторового, так і соціального характеру» [7, с. 224]. У подальшому, більш детально аналізуючи територіальні міграції, учений обґрунтовує ключові рушійні сили розгортання у світових масштабах міграційного переходу як матеріальної основи розбудови індустріальної моделі світового господарства, пов'язаної з прогресом у сфері транспорту і комунікаційних засобів, значним розширенням глобального інформаційного простору та активізацією урбаністичних тенденцій, нарощуванням капіталізації світових ринків праці і капіталу як основи великомасштабних міграційних переміщень робочої сили.

Другу групу структуроформуючих імперативів глобалізації ринку праці репрезентують транснаціональні чинники, вплив яких на трансформаційні процеси відбивають дію всезагального економічного закону концентрації виробництва. Даний закон, виражаючи внутрішньо необхідні, сталі й суттєві зв'язки між розвитком продуктивних сил і конкуренцією, спричиняє зосередження речових і особистих факторів виробництва на великих підприємствах. При цьому зазначений процес супроводжується неухильним зростанням технічної будови капіталу, перманентною волатильністю цін та ринкових кон'юнктурних параметрів, котрі укупі з процесами централізації капіталу спричиняють становлення великих міжнародних корпоративних бізнес-структур. Останні, репрезентуючи монополістичний сектор глобальної економіки, демонструють, порівняно з компаніями немонополістичного сектору, вищий рівень міжнародної конкурентоспроможності як в інвестиційно-виробничій, так і торговельній сферах.

Є всі підстави стверджувати, що дедалі більша стратегічна орієнтація корпоративних стратегій багатонаціональних підприємств на максимізацію прибутків, нарощування масштабів виробничої, комерційної, інвестиційно-фінансової та науково-технічної діяльності, а також економію трансакційних витрат на фонд оплати праці стала потужною рушійною силою неухильного нарощування масштабів включення у світову систему трудових відносин контингентів робочої сили держав дислокації дочірніх компаній БНП. З метою подолання вузьких інституційних рамок внутрішніх ринків, компанії об'єктивно генерують нові робочі місця та вимагають усезростаючого залучення на свої зарубіжні дочірні підрозділи іноземних контингентів дешевої робочої сили.

Принагідно відзначимо також, що вертикальна інтеграція світового ринку праці, як системи конкурентних відносин між його учасниками з приводу забезпечення безперервності відтворення робочої сили та її залучення у процес глобального суспільного відтворення, відкриває перед країнами і цілими регіонами не бачені раніше можливості підвищення ефективності використання трудових ресурсів та нарощування транскордонного спіловеру знань, науково-технічної інформації і виробничих технологій. Одночасно вона ж породжує цілу низку гострих суперечностей соціально-трудова відносин, що виявляється насамперед у зростання кількості безробітного і частково зайнятого населення, маргіналів і асоціальних елементів, емігрантів і біженців; посиленні тенденцій соціальної десолідаризації й індивідуалізації; поглибленні соціальних і майнових асиметрій між найзаможнішими і найбіднішими верствами населення на міждержавному і внутрішньокраїновому рівнях; певній деградації національних систем соціального захисту населення тощо.

Третю групу структуроформуючих імперативів глобалізації ринку праці становлять науково-технологічні чинники, котрі у своїй сукупності відбивають визначальний вплив світового інноваційного прогресу на нарощування масштабів та глобальну структурну трансформацію світового ринку праці. Наголосимо, що саме постійні і незворотні науково-технологічні й інноваційні зміни міжнародної економічної системи, стрімкий розвиток комп'ютерної техніки і сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, з одного боку, запустили в дію процеси переведення технологічного базису глобального суспільного виробництва на якісно вищий щабель розвитку, а з другого – породили такий феномен як віртуальна зайнятість з наростаючими обсягами залучення віртуальної робочої сили у глобальні соціально-трудова відносини і світовий ринок праці. Що стосується розбудови якісно нового технологічного базису суспільного виробництва, то він пов'язаний насамперед з формуванням розгалужених мережевих бізнес-систем та відкритих інноваційних систем. У своїй сукупності вони забезпечують практично 100%-не підвищення ефективності використання матеріальних і трудових ресурсів за одночасної оптимізації чинних обсягів ресурсоспоживання.

Феномен віртуальної зайнятості докорінним чином змінює усі традиційні уявлення про робоче місце з погляду його просторових параметрів та режимів робочого часу. Водночас широкое застосування засобів електронної пошти, різного роду гаджетів та мобільних додатків для організації віртуальних зустрічей і переговорів усувають усі часові і територіальні транскордонні бар'єри між працедавцем і працівником. Загалом же, річні сукупні витрати підприємств на послуги хмарної інфраструктури

та центри оброблення інформаційних даних зросли у період 2009–2021 рр. з 61,7 до 276,1 млрд дол США, а загальна кількість щоденних користувачів програмного продукту Microsoft Teams становить на сьогодні близько 270 млн осіб [8].

Теоретичний базис системного впливу науково-технологічного імперативу на глобалізацію ринку праці найбільш повно може бути пояснений, на нашу думку, глибокою модернізацією дії всезагального економічного закону вартості. Він виражає, як ми знаємо внутрішньо необхідні, сталі і суттєві зв'язки між розміром суспільно необхідної праці на виробництво товарів і послуг та рівнем ринкових цін на них, що формуються за умов досягнення ринком рівноваги між попитом і пропонуванням. Таким чином, за умов імперативного впливу науково-технологічного й інноваційного прогресу на структурні параметри світового ринку праці закон вартості наповнюється якісно новим економічним змістом і суспільно-технологічними формами. Йдеться про наростання глобального тренду щодо значного розширення у вартості вироблених і поставлених на глобальний ринок товарів і послуг частки доданої вартості, згенерованої високопродуктивними видами інтелектуально місткої трудової діяльності.

З погляду професійно-кваліфікаційної структури глобального ринку праці це означає ніщо інше як динамічний перерозподіл робочих місць на користь інтелектуальних й інформаційно містких їх видів, а також неухильно зростаюче залучення у глобальні виробничі процеси працівників, котрі володіють знаннями і навичками у сфері технологій Індустрії 4.0. З цього приводу К. Шваб наголошує на тому, що Четверта промислова революція є явищем, яке не має аналогів за усю історію людства, а її відмінність від усіх попередніх революцій полягає не тільки у темпах розвитку, але й ступені впливу на виробничу систему, організацію виробництва і праці. З другого боку, власне інтелектуальна праця, виробляючи значну частку глобальної доданої вартості у віртуальному бізнес-середовищі, практично знецінює такі невід'ємні інститути традиційної моделі організації трудових відносин і робочих місць як: фізична локація офісу компанії і фірм, посадові інструкції працівників бізнес-структур, їх жорстка субординація щодо трудових прав і обов'язків, моніторинг і контроль трудовитрат тощо. Натомість на перше місце в організації трудових відносин виходять комп'ютерні алгоритми для моніторингу і системного управління технологічним обладнанням, транспортними й інформаційно-комунікативними засобами, логістичними мережами і складськими приміщеннями тощо.

Ще один всезагальний економічний закон, який демонструє докорінну модифікацію за умов структуроформуючої дії науково-технологічного

імперативу на глобалізацію ринку праці, – це закон конкуренції. В умовах же дії науково-технологічного імперативу усі ми є свідками докорінної зміни ієрархічності факторів конкурентоспроможності різного роду бізнес-структур на користь виробничих діджитал-активів та інтелектуальної робочої сили з навичками роботи у глобальному цифровому середовищі. Як результат – усі ми на сьогодні бачимо значне загострення конкурентної боротьби бізнес-структур різних країн за доступ до найбільш освіченого і кваліфікованого контингенту робочої сили, який сприйнятливий до нововведень та володіє усіма необхідними цифровими і професійними навичками у сфері діджиталізації виробничих процесів і їх моніторингу у режимі реального часу, інженерно-технічного обслуговування технологічного обладнання та проведення аналітичної роботи, збирання, оброблення і передачі великих масивів інформаційних даних, прогнозування параметрів виробничих процесів та ін. Зазначені процеси, з точки зору їх впливу на структурні параметри глобального ринку праці, спричиняють не тільки значне зниження частки фізичної праці та ролі фізичного впливу на предмети і засоби праці, але й створення нових робочих місць у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Достатньо сказати, що загальна кількість працівників глобального сектору ІКТ, котрі працюють на умовах повної зайнятості, становила у 2020 р. 55,3 млн осіб з прогнозним трендом збільшення до 62 млн на період до 2023 р. [9].

Науково-технологічний імператив, формуючи якісно нові джерела конкурентоспроможності бізнес-структур та ринкового масштабування їх фінансово-господарських операцій, а також суттєво підвищуючи транспарентність бізнес-транзакцій, одночасно породжує цілу низку загроз для глобального ринку праці. Водночас ні для кого не секрет, що закон конкуренції в сучасних високотехнологічних умовах функціонування глобальної економіки є своєрідним примусовим механізмом «відбраковування» і виведення з ринку неконкурентоспроможних компаній і фірм. Тож у результаті банкрутств компаній та ліквідації цілих секторів національних економік у зв'язку з їх неспроможністю пристосуватись до динамічних процесів інтелектуалізації і діджиталізації глобального виробництва, величезні контингенти робочої сили будуть вивільнені з ринку та поповнять лави безробітних. Як наголошує з цього приводу Ель-Дарвіч Б., Фрідріх Р., Ганедівалла С. та Сінгх М., діджиталізація змусила багато компаній суттєво адаптувати чи радикально змінити свої бізнес-моделі з тим, щоб ефективно використовувати можливості цифровізації, протистояти її викликам у підготовленому середовищі, в основному з точки зору людських ресурсів.

Четверту групу структуроформуючих імперативів глобалізації ринку праці становлять регіонально-інтеграційні чинники, котрі у своїй сукупності відображають комплексний вплив процесів регіональної економічної інтеграції на глобальну структурну трансформацію світового ринку праці. Варто наголосити, що сучасна регіональна інтеграція, базуючись на глибокій чи фрагментарній політико-економічній конвергенції держав, є матеріальною основою суттєвих якісних змін в умовах, принципах, механізмах і бізнес-моделях економічної діяльності їх суб'єктів господарювання на основі розбудови регіональної моделі поділу праці. Звернімось до цифр: загальна кількість функціонуючих у світі регіональних зон вільної торгівлі становила у кінці 2022 р. 582. При цьому не випускаємо з уваги одну важливу обставину: попри те, що у більшості реалізовуваних на сьогодні регіональних інтеграційних проєктів не передбачено лібералізації транскордонного руху трудових ресурсів країн-учасниць та конвергенції їх соціально-трудова політик, саме торговельні й інвестиційні канали міждержавного співробітництва здійснюють нині значний опосередкований вплив на структурну динаміку їх національних ринків праці. І це без урахування того, що у багатьох інтеграційних стратегіях передбачені на сьогодні доволі дієві механізми співробітництва країн у царині спільного використання наявного трудового ресурсу.

Таким чином, базуючись на всебічній лібералізації торговельного й інвестиційного співробітництва країн-членів інтеграційних угруповань, конвергенції національних законодавств про злиття і поглинання (ЗіП), розбудові регіонального конкурентного середовища і фінансового ринку, зони вільної торгівлі забезпечують значне розширення експортно-орієнтованих секторів їх національних економік, розбудову мережових форм міжнародної виробничої діяльності та регіональних ринків праці. Це детермінує по суті основні організаційно-економічні й інституційно-регуляторні параметри міжнародної бізнес-діяльності. Так, лібералізація зовнішньої торгівлі товарами і послугами країн-учасниць інтеграційних угруповань завжди має чітко виражений дуалістичний характер, одночасно і створює і ліквідує робочі місця.

Виходячи з цього, лібералізація міждержавної торгівлі в рамках регіональних інтеграційних угруповань базується на сьогодні, головним чином, на гнучких ринках праці та дії гнучких механізмів заробітної плати, що дає змогу певною мірою нівелювати загрози масового безробіття. Більше того, лібералізація зовнішньоторговельної діяльності держав з гнучкими ринками праці має своїм закономірним наслідком зростання сукупної зайнятості на національних ринках праці. Попри періодичні «спалахи» безробіття в цих державах (в Австралії, Данії,

Канаді тощо), їх ринки праці мають значні конкурентні переваги порівняно з країнами з жорстко регламентованими ринками праці (наприклад Великобританії). Разом з тим, оцінка впливу регіональної економічної інтеграції на функціонування ринків праці країн-учасниць має певні складнощі в силу необхідності повного врахування ключових особливостей і динаміки соціально-економічного, інституційного і політичного розвитку держави, а також ресурсних можливостей її національної економіки.

Своєю чергою, на території Європейського Союзу вже десятиліттями функціонує спільна політика зайнятості країн-учасниць даного регіонального угруповання. Будучи органічно вбудованою у процеси європейської континентальної інтеграції, вона зорієнтована на розв'язання усього комплексу питань, пов'язаних з урегулюванням соціально-трудова відносин в ЄС на принципах вільного руху робочої сили та свободи підприємницької діяльності як невід'ємного права громадян Європейського Союзу.

Ключове значення у процесах розбудови спільного ринку праці держав-членів ЄС відіграє міграційна політика даного інтеграційного угруповання, яка за своїм значенням прирівнюється по суті до таких стратегічних завдань спільної політики зайнятості як підвищення участі молоді у трудових процесах та нівелювання усіх форм гендерної нерівності у працевлаштуванні. Про її масштаби свідчать такі дані: у 2019 р. близько 22% усіх зайнятих в економіці ЄС працівників припадало на трудових іммігрантів, працевлаштованих на умовах тимчасової зайнятості. Частка ж осіб, народжених в інших країнах Європейського Союзу, становила у цьому ж році 15%, що свідчить про потужний вплив регіонально-інтеграційних чинників на глобалізацію ринку праці.

Нарешті, характеризуючи п'яту групу структуроформуючих імперативів глобалізації ринку праці, слід відзначити, що їх репрезентують інституційно-регуляторні чинники. Вони набувають свого концентрованого вираження насамперед у розбудові інтегрованих міждержавних інститутів конвергенції національних ринків праці; інституційному регулюванні професійної підготовки кадрів і їх працевлаштування; посиленні регулювання соціально-трудова відносин на національному і наднаціональному рівнях; розширенні функціональних повноважень глобальних інститутів регулювання соціально-трудова відносин; загальносвітової стандартизації умов праці; уніфікації національних систем відбору і найму працівників; універсалізації національних вимог до відтворення робочої сили та рівня її освітньо-професійних компетенцій; конвергенції національних процедур сертифікації професіоналів та систем кваліфікаційних вимог до спеціалістів відповідного профілю тощо. У своїй сукупності вони відображають

багаторівневий і динамічний процес трансформації інститутів регулювання світового ринку праці, взаємодії усіх груп його суб'єктів та конвергенції їх економічних інтересів у сфері соціально-трудова відносин. Синергетичний вплив зазначених трансформацій на глобалізацію ринку праці забезпечує цілепорядкування ринкового середовища на основі утвердження формальних і неформальних інститутів ринку праці, урегулювання взаємодії його суб'єктів, підвищення ефективності зайнятості населення та нарощування кількості міжсуб'єктних ринкових контактів.

Висновок. Узагальнюючи вищенаведене, відзначимо таке: сучасна економічна природа структуроформуючих імперативів глобалізації ринку праці актуалізує важливе методологічне питання щодо комплексного оновлення теоретичного базису його дослідження як на рівні дії економічних законів, так і впливу емерджентних чинників світогосподарських трансформацій та глибокого органічного зв'язку ринку праці зі структурними змінами міжнародної економічної системи та усіх форм міжнародних економічних відносин. Одночасно під впливом зазначених імперативів поетапно формуються архітектура і постіндустріальний ландшафт глобального ринку праці зі своїми специфічними культурою

й інститутами, уніфікованими критеріями щодо освітньо-кваліфікаційних характеристик робочої сили та організації робочих місць, диверсифікацією чинних видів і форм зайнятості, високою гнучкістю та випереджальною динамікою професійно-просторової мобільності сукупної робочої сили. Розбудова глобального формату функціонування ринку праці є також результатом тісної конвергенції культурних традицій, моральних цінностей різних народів і націй, їх ментальних, психологічних і соціо-культурних характеристик, ставлення до праці й освіти, ступеня самодисципліни і відповідальності, котрі «вбудовуючись» у глобальні інститути, набувають якісно нових рис. У своїй сукупності вони не тільки забезпечують ефективне функціонування операційних і функціональних бізнес-моделей міжнародних компаній та фірм, але й є потужним рушієм модернізації інституційного, організаційно-економічного і технологічного базису світового господарства на платформі глобальних бізнес-мереж. Останні, зазнаючи фундаментального впливу притаманних кожній нації і народу культурно-ментальних характеристик, поступово адаптуються під глобальну архітектуру ринку праці, докорінним чином модифікуючи економічну поведінку усіх суб'єктів світового господарства.

REFERENCES:

1. Davis K. (1963) The theory of change and response in modern demographic history. *Population Index*. Vol. 29. No. 4. P. 345–366.
2. Kirk D. (1996) Demographic Transition Theory. *Population Studies*. Vol. 50. P. 361–387.
3. Notestein F. W. (1936) Class Differences in Fertility. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Vol. 188. P. 26–36.
4. Omran A. R. (1971) The epidemiologic transition: a theory of the epidemiology of population change. *The Milbank Memorial Fund Quarterly*. Vol. 49. No. 4. P. 509–538.
5. Van de Kaa D. J. (1987) Europe's second demographic transition. *Population Bulletin*. Vol. 42. No. 1.
6. Coleman D. (2006) Immigration and Ethnic Change in Low-Fertility Countries: A Third Demographic Transition. *Population and Development Review*. Vol. 32 (3). P. 401–446.
7. Zelinsky W. (1971) The Hypothesis of the mobility transition. *Geographical Review*. Vol. 61. No. 2.
8. Number of daily active users (DAU) of Microsoft Teams worldwide as of 2022 (in millions). Available at: <https://www.statista.com/statistics/1033742/worldwide-microsoft-teams-daily-and-monthly-users>.
9. Full-time employment in the information and communication technology (ICT) industry worldwide in 2019, 2020 and 2023 (in millions). Available at: <https://www.statista.com/statistics/1126677/it-employment-worldwide>.
10. Workforce of the Future. The Competing Forces Shaping 2030. Available at: <https://www.pwc.com/gx/en/services/people-organisation/workforce-of-the-future/workforce-of-the-future-the-competing-forces-shaping-2030-pwc.pdf>.